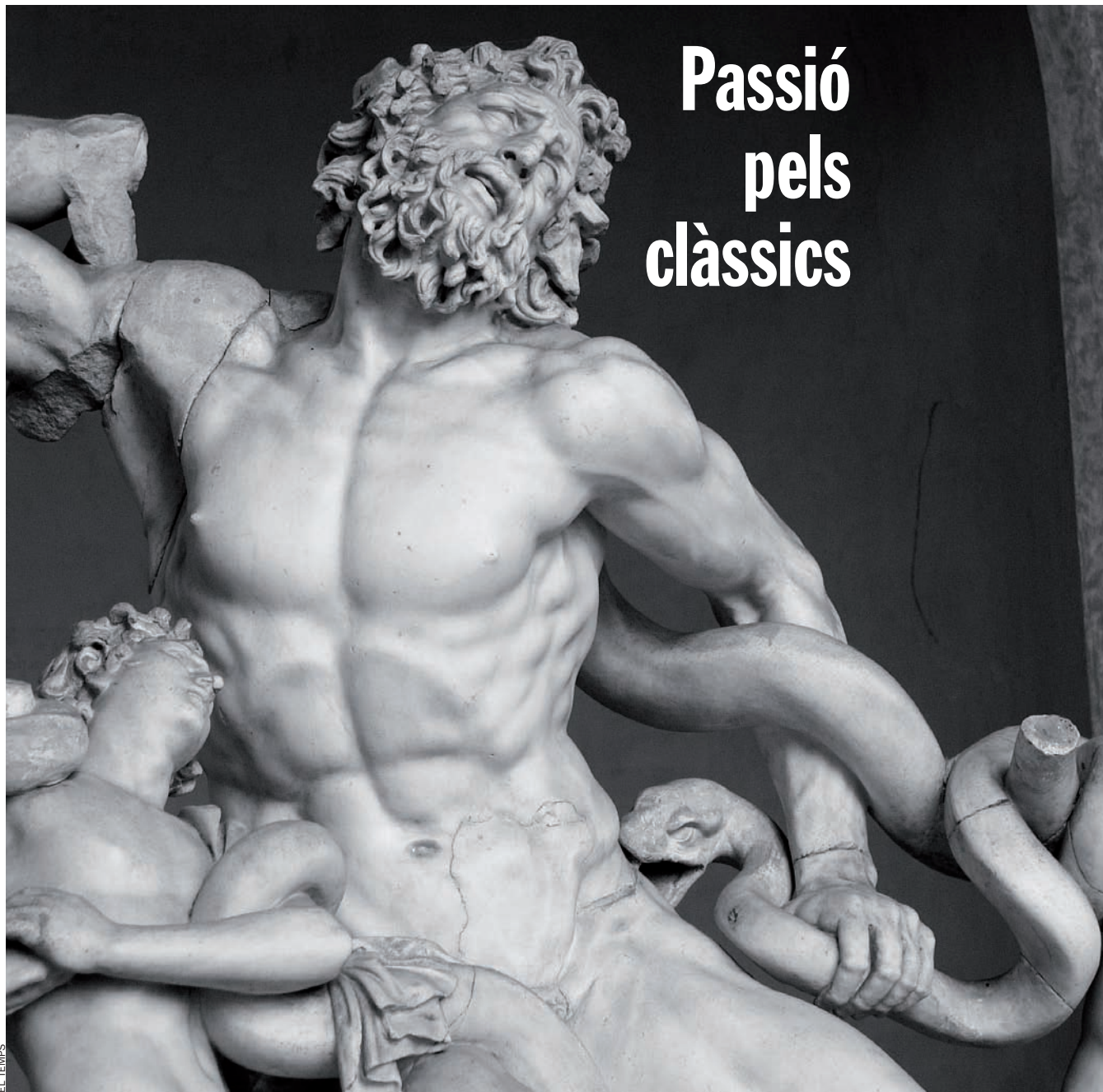

Passió pels clàssics

El món clàssic interessa cada vegada més el lector català. Editorials grans i petites han augmentat la traducció d'autors grecs i llatins.

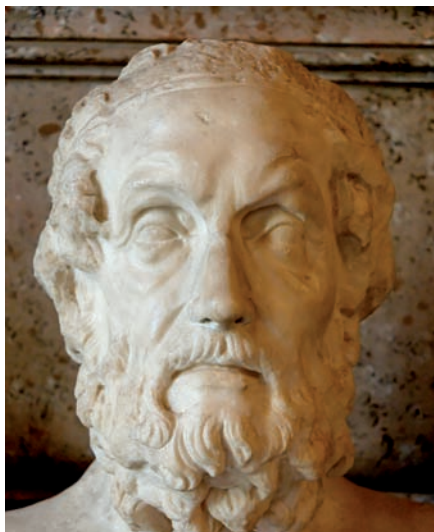
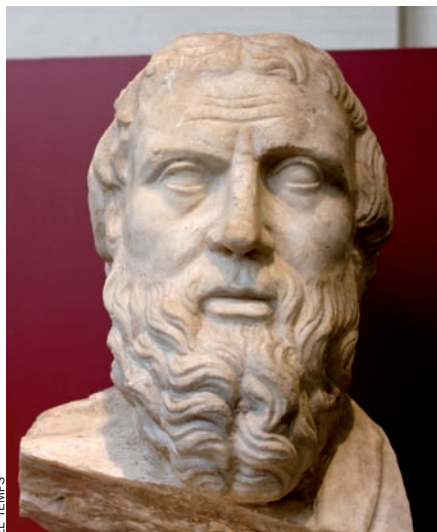
Els clàssics llatins i grecs parlen més català que mai. Les editorials han augmentat considerablement les traduccions. La Bernat Metge, gràcies a Edicions 62, ha deixat de ser minoritària.

Llegir Heròdot no és, de cap manera, repassar fantasies ingènues d'un viatger grec de fa prop de 25 segles: és tornar als fonaments primers de nosaltres mateixos, els europeus, en tant que gent que hem heretat i hem desen-

volupat una certa manera de veure el món i d'entendre la vida en societat. Llegir Heròdot, ara mateix, pot ser la millor vacuna contra la malaltia del provincianisme del temps, el dels que pensen que la història és simplement la crònica dels ginyes humans

o dels que només s'interessen pel present. Aquest provincianisme ens tanca l'horitzó, ens condemna a la ignorància i fa impossible que puguem entendre qui som i d'on venim. Venim dels grecs.

Aquestes reflexions les trobarà el

Heròdot, Homer, Marc Aureli i Sòfocles, protagonistes de la revifalla catalana pels clàssics.

lector que adquireixi el primer títol d'una col·lecció d'alta volada acabada d'estrenar-se, "L'embosta", una creació de l'editorial La Magrana. Les reflexions sobre l'autor grec i els grecs les exposa Joan F. Mira al pròleg de la primera traducció completa al català de la *Història* d'Heròdot, realitzada per Rubén J. Montañés, primer títol de "L'embosta".

La sèrie anirà dedicada als grans clàssics de la literatura universal i catalana –hi haurà un *Tirant lo Blanc*– i constarà d'edicions primmirades, preparades per col·laboradors de prestigi. Cada volum serà un esdeveniment cultural. El segon volum, aparegut al mateix temps que el primer, aplega *Tots els contes de Nadal*, de Charles Dickens, en versió de Xavier Pàmies, traductor acreditat.

La tria d'un clàssic grec per a engegar una col·lecció d'obres de tots els temps és simptomàtica. Dóna compte de l'interès creixent del mercat català i, en certa mesura, sobtat, pels autors clàssics grecs i llatins.

L'aposta de la col·lecció pels clàssics serà constant. Entre els títols previstos hi ha l'*Odissea* traduïda per Carles Riba i les *Metamorfosis* d'Ovidi, ara presents en una altra col·lecció de La Magrana, "L'Esparver Clàssic". Aquí ja havien aparegut sis dels nou volums de la *Història* d'Heròdot. Més endavant hi apareixeran els tres restants.

El fenomen és recent, no té més de dos anys. Un nombre important d'editors, antics i nous, han dedicat col·leccions específiques a la literatura greco-llatina, i uns altres incorporen

al seu catàleg pensadors i escriptors, ni que sigui de forma esporàdica.

La revifalla potser només respon a la voluntat editorial de posar fi a una anormalitat, la manca d'edicions de clàssics que puguin satisfer les demandes de tota mena de lectors.

Entre l'erudita i cara Bernat Metge i l'escolar "L'Esparver Clàssic", hi havia un buit immens. L'estudiant de clàssics no disposava d'una col·lecció bilingüe de preus raonables, i amb versions actuals. I el lector corrent, d'edicions amb què, gràcies als pròlegs i a les notes, pogués acostar-se als clàssics amb comoditat.

Edicions 62 es treu l'espina.

Quan l'any 1981 Edicions 62 va crear la col·lecció de "Les Millors Obres de la Literatura Universal", va haver de descartar, a contracor, els clàssics llatins i grecs. Volia comptar amb les traduccions de la Bernat Metge però la persona que llavors controlava l'editorial fundada per Francesc Cambó no s'hi va avenir. Per això, la col·lecció no va poder incloure les obres mestres de tots els temps, perquè les més antigues pertanyien a l'edat mitjana.

Gairebé trenta anys després, Edicions 62 s'ha tret l'espina. L'any passat va arribar a un acord amb l'Editorial Alpha de l'Institut Cambó que ha cristal·litzat en dos projectes.

El primer ha consistit en la divulgació de cinquanta volums de la Bernat Metge, reproduïts en facsimil, a preus econòmics, distribuïts per quiosc a partir del 20 de gener passat, amb la col·laboració d'Altaya. I el segon, en la creació de la "Biblioteca Grècia i Roma de la Bernat Metge" per a llibreries, i en format digital, coeditada per Alpha i Edicions 62.

La resposta del públic a la col·lecció de quiosc ha superat les previsions més optimistes i ha confirmat que hi havia un lector que es delia per accedir a la literatura llatina i grega traduïda al català, sense haver de pagar preus gaire excessius.

Després de les dues primeres setmanes, amb les habituals ofertes d'un segon volum de propina, normalment les vendes baixen notablement, però en aquesta ocasió el descens va ser inferior al que sol registrar-se sem-

pre, deixant a banda les obres completes de Josep Pla, les de més èxit en la història de les edicions catalanes de quiosc.

El nombre de compradors habituals de la col·lecció és de 1.700, entre els qui compren la sèrie al quiosc i els qui han optat per rebre-la a casa. Finalment, les xifres apunten que el total d'exemplars venuts se situarà, quan la sèrie arribi a la fi, el mes de gener vinent, al voltant dels 200.000, per bé que les previsions se situaven en 100.000.

La "Biblioteca Grècia i Roma de la Bernat Metge" no es dedica a reproduir els títols de l'Editorial Alpha, sinó que n'extreu del seu fons per crear-ne de nous, aplegant títols diferents d'un autor, com ha estat el cas dels dos que han obert la sèrie, *Tragèdies tebanes (Antígona, Èdip rei, Èdip a Colonos)*, de Sòfocles, en traducció de Carles Riba, i *Poesia eròtica (Amors. Art amatòria, Remeis a l'amor)*, d'Ovidi, en traducció de Jordi Pérez Durà i Miquel Dolç. O bé aplegant en un volum obres dividides en diversos volums, com s'escau amb el tercer, *Els deu mil (Anàbasi)*, de Xenofont, en traducció de Francesc J. Cuartero, que es va publicar en tres volums a la Bernat Metge amb el títol *L'expedició dels deu mil*.

Tampoc no es limita a reproduir totes les anotacions originals, sinó que en fa una selecció, a més de revisar-les, atès que no totes tenen sentit fora de l'erudita col·lecció de la Bernat Metge. També s'hi revisen els textos, tasca que pot fer el traductor, si és viu, o la filòloga Eulàlia Salvat.

Els llibres de la nova col·lecció, co-dirigida per Jordi Cornudella, d'Edicions 62, i Raül Garrigasait, de la Bernat Metge, s'obriran sempre amb una introducció dedicada a cada autor que, per donar-hi coherència, procediran de la mateixa font, l'*Oxford Classical Dictionary*. De moment, hi ha prevista la publicació de trenta títols, sis per any.

Neix "Ílion", a Mallorca. No només les editorials més potents com Edicions 62 i La Magrana han apostat per acostar els clàssics al lector corrent. Edicions del Salobre, del Port de Pollença de Mallorca, acaba de publi-

car el primer títol d'una col·lecció de textos clàssics, *Himnes homèrics*.

La col·lecció s'anomena "Ílion", és dirigida pel doctor Joan Carles Simó Aretero (Almassora, Plana Baixa, 1963), resident a Sóller des del 1991, i s'adreça al lector culte habitual de les llibreries. El seu catàleg serà format per obres inèdites en català o per obres que pensen que necessiten traduccions noves. No publicarà més de tres títols l'any. Els propers seran *La conjuració de Catilina*, de Salusti, i *Cràtil*, de Plató.

D'Adesiara a Fragmenta. La literatura greco-llatina és una de les raons de ser de l'editorial Adesiara, fundada a Martorell fa dos anys pel llatí Jordi Raventós, un filòleg que ha treballat durant set anys per a la Bernat Metge, corregint i traduint originals. A la col·lecció "Aetas" hi han aparegut sis títols, la majoria d'autors llatins i grecs, combinats amb algun autor medieval: Horaci, Plutarc, Julià l'Apòstata o Lluç de Samòsata. Les edicions son bilingües i, per tant, pensades per a l'estudiant universitari.

Algunes editorials, tot i no pensar preferentment en els clàssics greco-llatins, hi són sensibles.

Per exemple, Obrador Edèndum, de Santa Coloma de Queralt, dirigida pel filòleg Josep Batalla, tot i dedicar-se sobretot a la literatura medieval, ha publicat els *Caràcters* del grec Teofrast, en edició bilingüe, traduïts per Batalla mateix, i un assaig sobre *Epicur*, de John M. Rist. Val a dir que l'*Ètica* d'Epicur va ser inclosa en la nova editorial Proteus, nascuda el 2008 amb la pretensió de contribuir a la difusió de valors ètics.

Aquí cal recordar que el grec és la llengua a partir de la qual s'ha establert el text de la Bíblia, Fins i tot les versions del Nou Testament descartades per l'ortodòxia cristiana. Ens ho diu l'edició que acaba de fer Fragmenta Editorial a la col·lecció "Sagrats i clàssics" de l'Evangeli i els Fets dels Apòstols de Lluç, segons la versió de l'anomenat Còdex Beza, rebutjat en l'elaboració del text canònic. L'edició, titulada *Demostració a Teòfil*, ha estat elaborada pel teòleg i biblista Josep Rius-Camps i la lin-

güística bíblica anglesa Jenny Read-Heimerdinger, i és bilingüe.

A la col·lecció "Breviaris" de les Publicacions de la Universitat de València, ha aparegut el llibre de Julià l'Apòstata *Contra els galileus*. I al Llibres de l'Índex, en edició grec-català, les *Meditacions* de Marc Aureli, en traducció de Joan Alberich i edició de Joan Tello. I ja més pensant en la comercialitat del títol, Angle Editorial ha publicat *La vida feliç* de Sèneca.

La recerca de la felicitat, o la resposta a preguntes que l'home es fa sempre, és una de les causes d'aquest interès pels autors grecs i llatins, si més no per part d'alguns lectors, que converteixen la filosofia greco-llatina —és a dir, prendre's la vida amb filosofia— en manuals d'autoajuda. Però n'hi deu haver moltes més, de causes. Una es pot descobrir llegint el pròleg de Joan F. Mira a la *Història* d'Heròdot.

Mira hi recorda que l'autor grec es pot considerar com a etnòleg fundacional, com a fundador de la literatura de viatges, com a definidor dels trets inicials de la nostra civilització i com a pare de la història. Com tants autors grecs i llatins, no és solament narrador, o no és solament un historiador. I a més no es dedicà només a recollir informacions, es dedicà també a pensar, a buscar explicacions, a comparar i a treure conclusions molt importants.

Això fa especialment atractiva la literatura greco-llatina. Pel mateix preu, tens un autor, un gran autor, però també, segons els casos, un pensador, un filòsof, un historiador, un religiós, un moralista, un polemista, un humorista, un cronista o un líric, i tots amb un prestigi inqüestionable, gairebé sagrat, d'autor etern però útil als nostres dies.

Per al gremi dels filòlegs catalans, el coneixement dels clàssics grecs i llatins s'ha demostrat més imprescindible que mai. Mai no s'havien deixat d'estudiar, però ara s'ha vist que calia fer-ho ben a fons. Ausiàs Marc, per exemple, no s'ha començat a copsar en tota la dimensió fins que no s'hi han rastrejat les fonts clàssiques.

Lluís Bonada